

*Проф. др Стеван Шоџоров,
Правни факултет, Нови Сад*

Иступање члана из друштва са ограниченом одговорношћу

1. Уводне напомене

Друштво са ограниченом одговорношћу је по својим основним карактеристикама друштво капитала, због чега је, као и код акционарског друштва, пренос удела основни начин за престанак чланства. Ипак, због присутности персоналних елемената, могуће је, под одређеним условима, да чланство у друштву престане и по основу иступања и искључења из чланства.

У погледу могућности иступања и искључења члана из друштва са ограниченом одговорношћу постоје у упоредном праву извесна колебања и неуједначена решења. Начелно се може рећи да су ове могућности уже у правима у којима друштво са ограниченом одговорношћу има наглашеније карактеристике друштва капитала, док су шире у правима у којима је код овог типа друштва већа присутност персоналних елемената. Ипак, из практичних потреба, институт иступања из чланства је временом прихваћен у већини националних права, делом кроз законско регулисање, делом кроз одговарајућу судску праксу.

У том погледу карактеристичан је пример немачког права, у чијем окриљу је овај тип друштва и настао. У Закону о друштвима са ограниченом одговорношћу Немачке нема посебних одредаба о могућности иступања члана из друштва. Потребне праксе су, међутим, биле такве да је судска пракса изградила овај институт и поред непостојања законске регулативе, позивајући се на опште принципе уговорног права.¹⁾ Наиме, судови су пошли од принципа који важи у уговорном праву да

се код свих трајних уговорних односа мора признати могућност отказа, односно иступања из таквог односа, па су временом овај принцип почели да примењују и на иступање члана из друштва са ограниченом одговорношћу, као трајног односа који је настао на основу уговора о оснивању таквог друштва.²⁾ Таква могућност је, најпре, призната за друштва са ограниченом одговорношћу картелног типа, затим је проширена и на друштва код којих чланови имају трајне споредне чинидбе, да би данас била прихваћена као општа могућност код свих друштава са ограниченом одговорношћу. Ипак, иступање је могуће само из важних разлога. Као важне разлоге теорија и судска пракса сматрају оне разлоге због којих би привредни интереси члана били тешко оштећени даљим останком у друштву (односно испуњавањем обавеза по основу споредних чинидби) па се више не може сматрати да би даље задржавање члана у друштву било у складу са начелом савесности и поштења.³⁾

У другим правима иступање члана из друштва са ограниченом одговорношћу је законски регулисано као опште право члана, које се може користити под условима предвиђених законом. Тако је у швајцарском праву изричито предвиђено право члана на иступање из друштва из важних разлога, независно од тога да ли је то право предвиђено уговором о оснивању друштва, односно статутом или не. Статутом (уговором о оснивању друштва) се, међутим, ово право може проширити, тако да се може користити независно од карактера разлога за иступање, као што се може и везати за испуњење статутом предвиђених претпоставки, али се никад не може искључити нити сузити у односу на законско право иступања.⁴⁾ Наше право припада овој групи права, будући да је Законом о предузећима право на иступање предвиђено као опште право члана друштва већ по основу закона, независно од даљег регулисања у уговору о оснивању или статуту друштва.⁵⁾

2. Законско право на иступање

2.1 Претпоставке

Према одговарајућим одредбама Закона о предузећима члан друштва са ограниченом одговорношћу може иступити из друштва из оправданих разлога, уз сагласност осталих чланова друштва.⁶⁾ Ако се чланови друштва са ограниченом одговорношћу не сагласе са иступањем члана из друштва, члан који иступа може против друштва покренути поступак пред надлежним судом.⁷⁾ Из оваквих одредаба недвосмислено произлази да у нашем праву постоји законско право члана на

1. В. Becksches, "Handbuch der GmbH (Zätsch)", München, 1995. с. 803.
2. В. Sudhoff, "Der Gesellschaftsvertrag der GmbH", München, 1969. с. 355.
3. Ibidem.
4. В. чл 822 ст. 1 и 2 Закона о облигацијама Швајцарске.
5. В. чл. 387 ЗОП-а.
6. Чл. 387 ст. 1 ЗОП-а.
7. Чл.387 ст. 2 ЗОП-а.

иступање из друштва, независно од тога да ли се ово право предвиђа и у статуту друштва или не.

Законско право на иступање члан може користити само из »оправданих разлога«. Закон не даје никакве критеријуме за поближе одређивање оправданости разлога. У сваком случају то би морали бити разлози који указују да би даље задржавање члана у друштву озбиљно штетило његовим интересима, пре свега економским. У том смислу један од критеријума би могла бити и чињеница да ли члан друштва може на једноставан начин да престане да буде члан друштва, без коришћења института иступања из друштва. Тако ако члан може да без већих тешкоћа пренесе свој удео на друго лице, не би се могло сматрати да постоји оправдан разлог за иступање. Уколико би, међутим, пренос удела био отежан или онемогућен (статутарним искључењем преноса удела или ускраћивањем сагласности друштва на пренос) постојао би оправдан разлог за иступање из чланства, јер на други начин излазак из друштва за члана не би био могућ.⁸⁾ Како је већ по самом закону сагласност друштва неопходна за пренос удела члана који је преузео и обавезу на споредну чинидбу,⁹⁾ то би се увек могло сматрати да постоји оправдан разлог за иступање, ако друштво одбије давање сагласности за пренос удела. С друге стране не би се могло сматрати да постоји оправдан разлог уколико би члан иступањем из друштва желео да се ослободи своје обавезе уношења улога. Оправдан разлог може произлазити како из околности које су везане за члана друштва који иступа, тако и за друштво или остале чланове друштва. Тако би на пр. постојао оправдани разлог за иступање уколико се дужем временском периоду, вољом већине у друштву, не би исплаћивала дивиденда и поред исказивања добити.¹⁰⁾

Други услов за коришћење законског права на иступање је добијање сагласности на иступање од осталих чланова друштва. Функција овог другог законског услова није сасвим јасна. Наиме, није сасвим јасан однос овог услова према првом законском услову, тј. према »оправданости« разлога за иступање. Једна могућност тумачења је да члан друштва може иступити из друштва само из оправданих разлога, а да остали чланови друштва своју сагласност такође могу дати само онда када постоје »оправдани разлози«. Доследно изведено, ово тумачење би у крајњој консеквенци значило да је непуноважно иступање члана и када је добијена сагласност осталих чланова друштва, уколико иступање није засновано на оправданим разлозима. Овакво тумачење нам, међутим, не изгледа прихватљиво из више разлога. Пре свега, не види се интерес који би се на овај начин штитио. То није интерес члана који иступа, није ни интерес осталих чланова (јер су они своје интересе процењивали при давању сагласности за иступање), а није ни интерес друштва. Повериоци друштва, такође, немају никакав посебан интерес који би требало штитити ван оног који се штити при смањењу основног капитала друштва. Поред

8. Сличан критеријум постоји и у немачком праву. в. Sudhoff, *op. cit.* с.355-356.

9. В. чл. 349 ст. 1 ЗОП-а.

10. Овакав разлог се сматра »важним« и у немачком праву (в. Becksches, "Handbuch der GmbH", с. 803).

тога, ако би се остали чланови сагласили са иступањем члана, тада није битно да ли члан иступа из »оправданих« разлога, јер се општа сагласност свих чланова може претворити и у одредбу у уговору о оснивању друштва којом се сваки разлог може прогласити довољним (па дакле и »оправданим«) за иступање. Исто тако, саглашавање са захтевом за иступање се увек може тумачити и као оцена осталих чланова друштва да постоје »оправдани разлози«. Коначно, овакво тумачење није одрживо ни са становишта практичне примене закона. Наиме, ако се и члан који иступа и други чланови друштва сагласе о иступању, нема субјекта који би утврђивао односно оспоравао »оправданост« разлога за иступање, па би свако иступање уз сагласност било иступање из оправданих разлога. Због тога мислимо да законско решење треба тумачити на други начин. Мислимо, наиме, да је смисао норме само у томе да омогући иступање члана из друштва без судске одлуке, када постоји сагласност осталих чланова. Међутим, ако чланови друштва сматрају да не постоји оправдан разлог за иступање, они могу ускратити давање сагласности. Уколико погрешно оцене да не постоје »оправдани разлози« за иступање, а суд одлучи другачије, то ће бити основ за постављање захтева за накнаду штете члана друштва претрпљене због ускраћивања сагласности на иступање.

2.2 Поступак

Своје законско право на иступање из друштва члан може користи на два начина. Први начин је да се обрати осталим члановима друштва и да од њих тражи сагласност за иступање, а други, да покрене поступак пред надлежним судом, ради добијања судске одлуке уместо ускраћене сагласности.

У оба случаја поступак започиње давањем изјаве о иступању од стране члана друштва. За давање изјаве није прописана никаква посебна форма, што значи да може бити учињена и усмено, па и конклюдентим радњама.¹¹⁾ Ова изјава представља једнострану изјаву воље која мора бити примљена да би производила правно дејство.

Наш закон, међутим, није решио проблем уочен и у упореном праву у вези са адресатом коме се изјава упућује. Тако се у неким правима сматра да се у недостатку другачијих одредаба у статуту (односно уговору о оснивању друштва) изјава о иступању има упутити пословодству,¹²⁾ што значи да је адресат друштво. У другим правима је, међутим, правило да се у оваквом случају има сматрати да се изјава упућује другим члановима.¹³⁾ У нашем праву није лако закључити шта је законодавац у овом погледу имао на уму јер директне норме нема, а друге норме које би евентулно могле послужити при тумачењу упућују на противречне закључке. Наиме, из чињенице да се за иступање члана тражи сагласност осталих чланова,¹⁴⁾

11. На исти начин се питање форме изјаве о иступању решава и у другим земљама. За швајцарско право види напр. von Steiger, *Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung*, у: "Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch", V. Band, Obligationenrecht, с. 532.

12. В. von Steiger, *ibidem*.

13. Упор. за немачко право: Beckisches, "Handbuch der GmbH", с. 803.

а не друштва, могло би се закључити да њима изјава о иступању треба да буде упућена. Међутим, законска одредба према којој члан друштва коме остали чланови нису дали сагласност на иступање може покренути поступак пред надлежним судом против друштва,¹⁵⁾ а не против осталих чланова, упућује на управо супротан закључак. Коначно, трећа одредба која би могла помоћи у тумачењу, јер утврђује право члана који иступа на накнаду проузроковане штете,¹⁶⁾ није у овом погледу од користи пошто је непотпуна и не одређује да ли се накнада штете може захтевати од осталих чланова или од друштва. Због тога остаје на судској пракси да изгради недостајуће правило. Можда ће јој у том погледу бити од извесне користи чињеница да законом није стављено у надлежност скупштине одлучивање о давању сагласности на иступање члана из друштва,¹⁷⁾ као што је то учињено у погледу искључења члана из друштва,¹⁸⁾ већ је предвиђено да сагласност дају остали чланови. Ако би се из тога извукао закључак да се изјава о иступању мора упутити члановима, онда би се морала упутити свим члановима, јер они не врше пословодство (по претпоставци) као што то чине чланови ортачког друштва, па изјава упућена једном члану не би била довољна. У супротном, ако би се стало на становиште да се изјава има упутити друштву, друштво би имало обавезу да о њој обавести све чланове друштва.

Након упућивања изјаве остали чланови одлучују о давању сагласности на иступање. Закон не одређује како се одлука о томе доноси. Ако уговором о оснивању одн. статутом друштва ово није уређено требало би, по нашем мишљењу, сматрати да одлуку о давању сагласности доносе остали чланови на скупштини односно скупу чланова друштва. Исто тако, ако уговором о оснивању односно статутом не би било другачије предвиђено, одлука о давању сагласности би се морала донети једногласно од осталих чланова друштва, пошто иступање члана из друштва повлачи са собом измену уговора о оснивању друштва, а за одлуку која повлачи измену тог уговора потребна је једногласна одлука чланова друштва,¹⁹⁾ осим ако законом није предвиђен други начин доношења одлуке. Такав посебан случај, који одступа од општег правила, предвиђен је на пр. за искључење члана из друштва, када је довољно да одлуку о искључењу донесе скупштина друштва већином од укупног броја гласова у скупштини.²⁰⁾

Уколико остали чланови на скупштини (одн. скупу чланова) не донесу једногласну одлуку о давању сагласности, члан који је дао изјаву о иступању може да користи други законом предвиђени пут, наиме, може покренути поступак пред надлежним судом са захтевом да се донесе одлука која би заменила недостајућу сагла-

14. В. чл. 387 ст. 1. ЗОП-а.

15. В. чл. 387 ст. 2. ЗОП-а.

16. В. чл. 387 ст. 3. истог закона.

17. В. чл. 61 и 366 ЗОП-а.

18. Чл. 388 ЗОП-а.

19. В. чл. 381 ЗОП-а.

20. В. чл. 388 ст. 1 ЗОП-а.

сност за иступање. Да би члан који иступа могао да поднесе тужбу, он мора претходно захтевати сагласност од осталих чланова друштва. Коришћење првог законског предвиђеног пута је претпоставка за постојање права на судску заштиту права члана на иступање из друштва. Другим речима речено, ако члан који иступа није претходно затражио сагласност од осталих чланова, нема право да захтева доношење судске одлуке која би заменила ту сагласност. Проблем који се у вези с тим јавља је недостатак законске норме о року у коме су остали чланови дужни да се изјасне о давању сагласности. Својим неизјашњавањем они би могли трајно опструирати право члана да судским путем оствари своје право на иступање из друштва из оправданих разлога. Због тога би се у складу са принципом забране злоупотребе права и принципом савесности и поштења морало допустити право члану који иступа да користи судски пут остваривања овог права, не само када је давање сагласности ускраћено, већ и када одлука о ускраћивању сагласности није донета у разумном року, што се мора процењивати у сваком конкретном случају.

Члан који иступа из друштва тужбу подноси против друштва, а не против осталих чланова, без обзира што је законом предвиђено да одлуку о давању сагласности доносе остали чланови.²¹⁾ Суд процењује да ли је тужба основана на тај начин што утврђује да ли постоје оправдани разлози за иступање или не. Ако нађе да такви разлози постоје доноси одлуку која има исто дејство као да је дата сагласност на иступање од стране осталих чланова друштва. Одлука суда је конститутивна и делује *ex nunc*.

Поред права да захтева испуњење законских услова за иступање (практично утврђивање основаности разлога за иступање) члан друштва који није добио сагласност за иступање има право и на накнаду штете која му је ускраћивањем сагласности нанета.²²⁾

3. Правне последице иступања

Основна правна последица иступања је престанак чланства у друштву члана који је иступио. Његово чланство престаје у тренутку када је дата сагласност осталих чланова на иступање, а не у тренутку када је он дао изјаву о иступању, због чега је погрешно иступање члана третирати као отказивање чланства. Ако сагласност није дата, чланство престаје у тренутку доношења судске одлуке о иступању.²³⁾

Погрешно би, међутим, било сматрати да престанком чланства члана који иступа из друштва истовремено престаје и његов дотадашњи удео у друштву, тј. члански однос као такав.²⁴⁾ Напротив удео, по правилу, не престаје. Друштво има право, ако уговором о оснивању одн. статутом друштва није другачије предвиђено, да бира између више опција. Оно може удео стећи исплатом вредности удела

21. В. чл. 387 ст. 2 ЗОП-а.

22. В. чл. 388. ст. 3 ЗОП-а.

23. В. чл. 389 ст. 2. ЗОП-а

члану који је иступио (уз уважавање правила о стицању сопственог удела и права прече куповине удела других чланова друштва), може га пренети на неког члана (односно чланове) друштва или на треће лице, а може га, као сопствени удео, повући у поступку смањења основног капитала друштва. То, с друге стране значи да је члан који иступа дужан да трпи повлачење удела или да пренесе удео на друштво, на члана друштва или на треће лице по избору друштва. У неким правима се сматра да није неопходно да удео члана који иступа најпре стекне друштво, већ да се, по налогу друштва, може одмах директно пренети са члана који иступа на треће лице које друштво одреди.²⁵⁾ Члан не може да се противи избору лица на које је дужан да пренесе удео, али се сматра да друштво због тога треба да јемчи за исплату цене удела, уколико треће лице не плати удео.²⁶⁾

Друга важна последица иступања је право члана који је иступио на накнаду вредности његовог удела. Он, наравно, не може имати право на повраћај свога улога у друштво, већ само право на накнаду вредности удела која у том тренутку постоји. Та вредност је по закону вредност до које се долази проценом. Закон не одређује поближе елементе на основу којих ће се процена вредности удела извршити. Ако ти елементи нису утврђени ни уговором о оснивању друштва ни статутом, примењиваће се методи процене који су уобичајени према правилима струке. У сваком случају, пошто се ради о процењивању вредности то не може бити књиговодствена вредност, мада и она може, поред осталих елемената, бити узимана у обзир приликом вршења процене. Савремена правила струке налажу да се при процени комбинују различити методи процене. Најчешће са као основна метода користи тзв. приносна метода (метода дисконтовања новчаног тока) а додатно се у процењивању користе и метода нето имовине и ликвидациона метода. При оваквом поступку се, заправо, процењује вредност друштва па се из ње изводи вредност удела, сразмерно његовом учешћу у структури основног капитала. Постоје, међутим, и други начини процене, пре свега они који полазе од самог удела (а не од вредности друштва) нарочито од његове стварне или потенцијалне тржишне (прометне) вредности. У неким правима се тржишна вредност удела сматра вредношћу које друштво мора платити члану који је иступио.²⁷⁾ У Трговачком закону Југославије из 1937. године је било утврђено да се вредност удела израчунава по ликвидационој методи²⁸⁾, а у нашој литератури је изражен став да би ова метода требало да се користи и приликом примене Закона о предузећима.²⁹⁾

24. На овакав закључак би евентуално могла да наведе стилизација нормe у чл. 389 ст. 2 ЗОП-а, према којој «чланство у друштву с ограниченом одговорношћу престаје (курзив мој –С.Ш.) доношењем правоснажне судске одлуке о искључењу или иступању, односно даном доношења одлуке о иступању односно искључењу ако спор није покренут».

25. В. за немачко право: Sudhoff, op. cit. с 356.

26. Ибидем.

27. За немачко право в.: Becksches, "Handbuch der GmbH", с 803.

28. В. чл. 476 ст. 3 Трговачког закона из 1937. године.

29. В. Васиљевић, "Коментар Закона о предузећима", Београд, 1996., с. 337.

При утврђивању вредности удела битно је и у ком тренутку се та вредност процењује. У нашем закону нема никаквих одредаба у томе. У упоредном праву се обично сматра да је то тренутак у коме је изјава о иступању стигла члановима одн. друштву, што је решење које би могло бити прихватљиво и за наше право. Наиме, члан је у том тренутку изјавио вољу да иступи из друштва, што значи и да је пристао на имовинске последице иступања које произлазе из околности у том тренутку.

Иначе, захтев члана у погледу накнаде вредности његовог удела постаје облигационо потраживање у тренутку давања сагласности односно доношења судске одлуке у вези са иступањем члана из друштва. Плаћање накнаде може бити извршено из средстава законских и факултативних резерви друштва. Ако плаћа на терет основног капитала, друштво мора спровести поступак смањења тог капитала у складу са законом. Чест је случај у упоредноправној пракси да друштво уопште не ангажује сопствена средства, већ одмах удео преноси на заинтересоване чланове друштва, одређена трећа лица или на трећа лица у поступку јавног надметања. Ипак, ако се на овај начин не оствари потребан износ накнаде, недостајућу разлику је дужно да накнади друштво.³⁰⁾

4. Уређивање права на иступање уговором о оснивању друштва

Право на иступање члана из друштва може додатно бити уређено уговором о оснивању друштва. Због двојности аката којима се уређују статус и организација друштва са ограниченом одговорношћу у нашем праву (уговор о оснивању друштва и статут) увек се поставља питање у којем акту се одређена питања могу уредити. Што се тиче иступања члана из друштва, оно није законом предвиђено ни као питање које се искључиво уређује уговором о оснивању ни као питање које се искључиво уређује статутом друштва. Из једне посебне одредбе закона се може само посредно извести закључак да се питања иступања и искључења члана из друштва могу у нашем праву уређивати и уговором о оснивању и статутом друштва.³¹⁾ Ипак, мислимо да би требало питања у вези са иступањем члана додатно уређивати уговором о оснивању друштва, а не статутом и то из два разлога. Први разлог је што иступање члана повлачи са собом измену уговора о оснивању, а други је што је у факултативној садржини уговора о оснивању предвиђено да се нађу и одредбе о повлачењу удела.³²⁾ Повлачење удела, додуше, може бити само једна од могућих опција приликом иступања члана, али у недостатку другачијих законских одредаба може бити важна индиција за закључак о томе у којем акту би ова питања требало додатно регулисати.

30. Упор. von Steiger, op. cit. c. 544.

31. У чл. 389 ст. 3 ЗОП-а је, у том смислу, предвиђено да се «оснивачким актом односно статутом» друштва с ограниченом одговорношћу не могу искључити права чланова да иступе из друштва, односно права да искључе неког члана из друштва.

32. В. чл. 334. ст. 2. т. 5.

Приликом уговорног регулисања права члана на иступање из друштва постоји широка слобода уређивања скоро свих питања у вези са иступањем. Границу слободе уговорног уређивања представљају само императивне одредбе закона. У том погледу је посебно важна законска одредба, према којој се оснивачким актом односно статутом не може искључити право члана на иступање из друштва.³³⁾ У свему осталом, уговором о оснивању односно статутом се питања у вези са иступањем члана из друштва могу слободно уређивати.

У погледу уговорног одн. статутарног уређивања самог права на иступање, постоји ограничење утолико што се ово право не може у законом предвиђеном обиму (иступање из »оправданих разлога«) ускратити ниједном члану друштва.³⁴⁾ Евентуална таква одредба у уговору о оснивању би била ништава. Друго је, међутим, питање да ли се то право у оквирима слободног уређивања може на различите начине уредити за поједине чланове друштва. У упоредном праву се на ово питање дају потврдни одговори.³⁵⁾ Такав одговор би начелно могао бити прихватљив и за наше право, али уз поштовање принципа једнаког третмана чланова друштва. Тако, ако би се лакши услови за иступање предвидели за члана који се обавезао и на споредну чинидбу то би могло бити прихватљиво, јер не би морало повређивати принцип једнаког третмана чланова.

Пре свега, уговором о оснивању односно статутом (у даљем тексту само уговором о оснивању) се могу навести разлози који ће се сматрати »оправданим« за иступање члана из друштва. Тако се на пр. може предвидети да ће оправдани разлози бити одређене објективне чињенице које наступе, као што су напуштање одређене делатности од стране друштва, промена седишта, пресељење члана у иностранство итд.³⁶⁾ Исто тако то могу бити и одређена стања у којима се члан друштва субјективно нађе, као што су недостатак материјалних средстава за живот и сл. То, међутим, могу бити и било који други разлози, без обзира на њихов значај, јер су они постали оправдани вољом оснивача одн. чланова друштва. Може се, дакле, предвидети да ово право сваки члан има и без обзира на разлог, што значи да је сваки његов разлог уједно и оправдан разлог.³⁷⁾ У том случају, у току евентуалног спора суд се не би упуштао у утврђивање »оправданости« разлога, већ би се ограничио на њихово постојање и њихову предвиђеност уговором.³⁸⁾ У сваком случају, уговором о оснивању се не може сузити право на иступање које члан има већ по самом закону. Не би, дакле, била пуноважна одредба којом би се услови тако поставили да практично онемогуће коришћење права на иступање.

33. В. чл. 389 ст 3 ЗОП-а.

34. Супротно решење постоји у швајцарском праву у којем је могуће да се право на иступање статутом уреди као посебно право неких, али не и свих чланова друштва (В. von Steiger, *op. cit.* с. 532.).

35. В. Sudhoff, *op. cit.* с. 357.

36. Упор. von Steiger, *op. cit.* с. 531.

37. Овакву слободу уређивања признају и права у којима иступање члана није законом регулисано. В. на пр. Sudhoff, *op. cit.* с. 357).

38. Упор. за швајцарско право: von Steiger, *op. cit.* с. 534.

Од посебног је значаја да се уговорно уреди поступак коришћења права на иступање. Потребно је тако регулисати да ли се изјава мора дати у одређеној форми или не, да ли се изјава о иступању мора дати уз одређени рок или без тог рока, затим рок у коме су чланови друштва дужни да се изјасне о давању одн. ускраћивању сагласности, рок у коме се има извршити пренос удела и исплата његове вредности и сл. У ова питања спада и одређивање начина доношења одлуке о давању сагласности, посебно питање да ли се одлука мора донети једногласно или је довољна одређена већина (квалификована или обична) у скупштини друштва.

Уговором о оснивању друштва се надаље могу уредити и сва питања у вези са уделом члана. То су, пре свега, питања која се односе на судбину удела, тј. да ли ће удео бити повучен или ће бити пренет на друштво, на чланове друштва односно на трећа лица, као и права и обавезе друштва и члана који иступа у вези са тим. Поред тога корисно је утврдити и начин утврђивања вредности удела, као и начин исплате те вредности. Уговором о оснивању се, тако, може прецизирати метод процене (одн. методи процене) вредности удела, али се може одредити и да ће вредност удела бити његова рачуноводствена или нека друга вредност, без посебне процене. Могуће је, такође, предвидети да ће вредност удела бити већа или мања од оне која би се добила проценом односно већа или мања од тржишне (прометне) вредности. Не би, међутим, биле пуноважне одредбе које би чланове неједнако третирали при утврђивању вредности удела, јер би се оне косиле са принципом једнаког третмана чланова друштва. Такође би биле непуноважне клаузуле које би потпуно искључивале право на накнаду вредности удела члану који иступа, јер му је право на накнаду утврђено законом. Осим тога, евентуално искључење накнаде би учинило илузорним и само право на иступање. У неким правима је, међутим, у изузетним случајевима (у случају смрти члана и у случају поклона удела за случај смрти) дозвољено да се сукцесорима искљученог члана и члана који је иступио ускрати право на накнаду вредности удела.³⁹⁾

39. Тако је на пр. у немачком праву. В. Becksches, "Handbuch der GmbH", с. 806.